

Köyhät työntekijät Euroopassa

Tiivistelmä

Johdanto

Yleisesti uskotaan, että työssä käyminen vähentää huomattavasti köyhyysriskiä. Euroopan unionissa 8 prosenttia työssä käyvistä väestöstä kuitenkin luokiteltiin köyhiksi työntekijöiksi vuonna 2007, koska heidän tulonsa olivat alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta. Osuus vaihtelee merkittävästi eri maiden ja ihmisryhmien välillä. Useimmissa maissa köyhien työntekijöiden aseman parantaminen ei ole hallituksen tai työmarkkinaosapuolien asialistan kärjessä, vaikka se usein sisällytetäänkin yleiseen köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan politiikkaan. Asiasta ei ole vielä juurikaan näyttöä, mutta köyhät työntekijät ovat todennäköisesti kokeneet nykyisen taantuman erityisen vaikeaksi ajaksi.

Vertaileva tutkimus Euroopan köyhistä työntekijöistä perustuu pääosin EU:n 27 jäsenvaltion (EU27) sekä Norjan asiantuntijoiden, jotka kuuluvat Euroopan työolojen seurantakeskuksen (EWCO) verkostoon, toimittamaan aineistoon. Tutkimuksen tarkoituksena on

- selvittää köyhien työntekijöiden määrä eri Euroopan maissa sekä köyhyydestä kärsivien tunnusmerkit
- tarkastella parhaillaan toteutettavaa politiikkaa, joilla pyritään parantamaan vähätuloisten ihmisten asemaa
- tarkastella työmarkkinaosapuolien näkemyksiä köyhistä työntekijöistä
- tutkia nykyisen taantuman vaikutusta köyhien työntekijöiden köyhyyden tasoon.

Tutkimuksen poliittinen tausta

TSosiaalisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjuminen oli keskeinen painopistealue Lissabonin strategiassa vuonna 2000. Visiona oli sosiaalisesti yhtenäinen sekä taloudellisesti vauras ja kilpailukykyinen Euroopan unioni.

Köyhän työntekijän käsite on hankala määrittää päättäjille, sillä tarkkoja tietoja ei ole saatavilla ja käsitteessä yhdistyy kaksi analyysin tasoa: yksittäisten henkilöiden työtilanne (yksilötaso) sekä heidän taloutensa tulotaso, joka on köyhyysrajan alapuolella (yhteisötaso).

Tässä tutkimuksessa käytetty määritelmä on sama kuin Euroopan komission käyttämä määritelmä. Määritelmän mukaan köyhiä työntekijöitä ovat henkilöt, jotka tekevät yli puoli vuotta töitä ja joiden käytettävissä olevien tulojen vähyys saattaa heidät alttiiksi köyhyydelle. Tulot mitataan suhteutettuina henkilön asuttamaan talouteen. Tuloihin sisällytetään talouden kaikkien jäsenten tulot, jotka sitten jaetaan jäsenten kesken talouden koon ja kokoonpanon mukaan. Esimerkiksi miehen ja naisen asuttamassa taloudessa heidän katsotaan saavan yhtä suuret tulot riippumatta heidän omista ansioistaan.

Keskeiset tulokset

Vuoden 2007 Euroopan unionin tulo- ja elinolotutkimuksesta (EU-SILC) saadut tiedot, jotka koskevat vuoden 2006 tilannetta, paljastivat, että 8 prosenttia työikäisestä väestöstä (vähintään 18-vuotiaat) oli köyhyysrajan alapuolella, vaikka oli työssä. Kreikassa (14 %), Puolassa (12 %), Espanjassa (11 %) sekä Italiassa, Latviassa ja Portugalissa (kussakin 10 %) on eniten köyhiä työntekijöitä, kun taas Tšekissä (3 %), Belgiassa, Tanskassa ja Maltalla (kussakin 4 %) heitä on vähiten.

Köyhien työntekijöiden määrä on vähentynyt joissakin jäsenvaltioissa (Viro, Irlanti, Malta, Alankomaat, Portugali ja Ruotsi), kun taas 10 maassa määrä on lisääntynyt (Itävalta, Kypros, Suomi, Ranska, Saksa, Unkari, Latvia, Puola, Espanja ja Yhdistynyt kuningaskunta). Koska työssä käyvien köyhien osuus on suhteellinen osoitin, sen avulla voidaan verrata maita, joissa on hyvin erilaiset köyhyysrajat. Esimerkiksi vuonna 2007 köyhyysriskin raja oli

Luxemburgissa 1 494 euroa kuukaudessa ja Bulgariassa 74 euroa kuukaudessa. Luxemburgissa on myös keskiarvoa enemmän köyhiä työntekijöitä (9 %), kun taas Bulgariassa köyhiä työntekijöitä on alle keskiarvon (5 %).

Vaikka työtä tekevien ihmisten köyhyysriski ei ole yhtä suuri kuin työttömien tai eläkeläisten, he edustavat suurta osaa köyhyysriskille alttiita ihmisiä, sillä suuri osa työikäisestä väestöstä (15–64-vuotiaat) on töissä: 65 prosenttia EU-27-alueella Eurostatin mukaan.

Arvioitaessa ihmisten todennäköisyyttä sijoittua köyhien työntekijöiden joukkoon keskeisiä tekijöitä ovat henkilökohtaiset ominaisuudet (sukupuoli, ikä ja koulutus), talouden ominaisuudet (yhden henkilön talous, elätettävien lapsien määrä) sekä työhön liittyvät tekijät (työkuukaudet vuodessa, ammatillinen asema, täysi- tai osa-aikainen työ, työsopimuksen tyyppi). Tutkimuksessa todetaan miesten ja nuorten olevan erityisen alttiita köyhyydelle, ja alhainen koulutustaso lähes viisinkertaistaa riskin joutua köyhäksi työntekijäksi verrattuna korkeasti koulutettuihin työntekijöihin.

Joillakin poliittisilla toimenpiteillä pyritään torjumaan työssä käyvien köyhyyttä erilaisten tulonsiirtojen ja sosiaalietuuksien avulla. Näitä ovat verotukselliset toimenpiteet, kuten tietyn tuloajan alle jääville suunnatut työssäoloaikaiset etuudet tai verohyvitykset; työmarkkinapolitiikka, kuten vähimmäispalkat, palkkapolitiikka yleensä, työttömyysetuudet, työttömyysavustukset ja startituet ja/tai perhepolitiikka. Vähintään 10 maassa – Belgiassa, Virossa, Saksassa, Italiassa, Latviassa, Maltalla, Norjassa, Espanjassa, Puolassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa – tällainen politiikka on suunnattu kokonaan tai osittain perheille. Raportissa arvioidaan näiden toimien tehokkuutta.

Useimmissa EU:n jäsenvaltioissa työttömyyden torjunta ja/tai työllisyyden parantaminen ovat ensisijaisia toimintalinjoja, sillä työttömyyttä pidetään köyhyyden keskeisenä aiheuttajana. Tilanne saattaa synnyttää ristiriidan, jos luodut työpaikat ovat huonotasoisia ja niiden seurauksena köyhien työntekijöiden määrä lisääntyy. Kreikan, Irlannin, Slovenian ja Yhdistyneen kuningaskunnan kansalliset raportit toivat esiin tämän ongelman sekä työmarkkinaosapuolien erilaisia näkemyksiä tästä asiasta.

Monissa maissa pidetään todennäköisenä, että köyhien työntekijöiden määrä on lisääntynyt taantumien aikana tai että köyhien työntekijöiden tilanne on vaikeutunut entisestään. Taantumien aikana köyhien työntekijöiden määrää lisäävinä tekijöinä pidetään palkanalennuksia, työajan lyhentämistä, työttömyyden kasvamista, joka vaikuttaa myös talouksiin, sekä valtion menojen leikkauksia. Tutkimus osoittaa kuitenkin, että noin kahdessa kolmasosassa EU:n jäsenvaltioista ei ole ryhdytty minkäänlaisiin erityistoimiin, joilla pyrittäisiin vähentämään taantumien mahdollisia vaikutuksia köyhiin työntekijöihin.

Useasta jäsenvaltiosta saatujen tietojen mukaan köyhien työntekijöiden asemaan liittyviin ongelmiin ovat puuttuneet lähinnä ammattijärjestöt. Bulgariassa, Irlannissa, Luxemburgissa, Norjassa, Portugalissa ja Romaniassa ammattijärjestöt ovat tarjonneet yksityiskohtaisia ehdotuksia köyhien ja/tai pienituloisten työntekijöiden määrän vähentämiseksi.

Poliittiset suunnanosoittimet

- Hallitusten ja työmarkkinaosapuolien on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota köyhien työntekijöiden asemaan, ja aiheesta on tehtävä yksityiskohtaisempaa tutkimusta.
- Kouluttautumista ja elinikäistä oppimista tukevia toimia tarvitaan, jotta köyhien työntekijöiden määrä voisi vähentyä.
- Vaikka vähimmäispalkkaa pidetään yleisesti hyvänä asiana, on tärkeää löytää sille sopiva taso, jotta sillä ei olisi kielteistä vaikutusta työpaikkojen luomiseen.
- Yleisesti on todettu, että sosiaaliset tulonsiirrot, kuten sosiaaliturvaetuuudet, pienentävät tehokkaasti köyhyysriskiä, joskin eriasteisesti eri maissa.
- Koska epävirallisessa taloudessa toimivat ihmiset ovat muita todennäköisemmin köyhiä työntekijöitä huonojen työolosuhteiden ja tällaiselle työlle ominaisen pienen palkan vuoksi, hallitusten on tehostettava toimiaan pimeän työn vähentämiseksi.
- Lyhyellä aikavälillä on kehitettävä ja otettava käyttöön yksityiskohtaisia toimenpiteitä, joilla voidaan lieventää taantumien vaikutusta köyhien työntekijöiden asemaan.

Lisätietoja

Working poor in Europe -raportti on saatavana verkossa osoitteessa <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn0910026s/index.htm>

Camilla Galli da Bino, tiedottaja
gdb@eurofound.europa.eu